

γάτης», και με το φυσικό μεταχείρισμα της γλώσσας αυτής από τους ίδιους τους εργάτες, όπου κι αν ακούστηκε η φωνή τους. Ἀλλά ακόμα και με την υπόθεση πως η δημοτική γλώσσα θάβρισκε αντίσταση στην πρόληψη των εργατών και του λαού γενικά, στο σκοπό του σοσιαλισμού είναι να φωτίσει τα πνεύματα, ο σοσιαλιστής δεν έχει να διατάξει μπροστά στην πρόληψη, μά' έργο του είναι να πασίσση να τη σπάση και να τη σκορπίση. Ἡ ἴδια η ἴδεια του σοσιαλισμού δε βρίσκεται λιγότερη αντίσταση στην ψυχολογία του εργάτη, τη νοημένη απ' την αστική ιδεολογία. Την ιδεολογία αυτή να ρίξη έχει το σκοπό η σοσιαλιστική προπαγάντα κ' ένα μέρος απ' αυτή είναι κ' η πρόληψη της καθάρουσας. Ὅταν το σοσιαλισμό τον εννοούμε σαν κοινωνικό αγώνα, που βοηθάει την οικονομική εξέλιξη της κοινωνίας κι όχι σαν πόθο εὐλαβή διόρθωσης της κοινωνίας απάνω σε υποκειμενικά σχέδια, όταν κατεβαίνουμε να πολεμήσουμε τον αγώνα αυτόν σε έδαφος θετικό, πραγματικό, χωριστά να πάρουμε και τα όπλα μας απ' την πραγματικότητα κι απ' τις ανάγκες της κι όχι απ' τους άτιμους μας πόθους, όπως ένας τέτιος ἴσως νάσαι και σε μερικούς σοσιαλιστές η επικράτηση της καθάρουσας. Ἀναθρεμένοι μ' αυτή, όπως είναι, δε μπόρεσαν να σπάσουν την πρόληψή της. Ἡ συνθήκη του παραδομένου νικάει μέσα τους και τους όδηγεί τη φαντασία να πλύνει το σκιάχτρο της δημοτικής και στη ψυχή του εργάτη, που κατεβαίνουν να φωτίσουν: ο τρόμος, που έχουν μὴν τυχόν στον τάψουν στην αστική πρόληψη, τους εμποδίζει να παλλαχτούν κ' οι ίδιοι από την πρόληψη. Μά' οποιος κατεβαίνει στον κοινωνικό αγώνα, είναι απαραίτητο να σπάση πρώτα τις δικές του προλήψεις, όταν μάλιστα αυτός ο αγώνας είναι αδύνατος να γίνει δίχως την απαλλαγή από μια μεγάλη τέτια, όπως είναι κ' η ἴδεια, πως μπορεί η καθάρουσα να επικρατήσει ως ζωντανή γλώσσα.

Κ' έτσι έχουμε απ' τόνα μέρος δημοτικιστές να θέλουν να επιβάνουν τη γλώσσα του λαού στην κυρίαρχη τάξη, απ' ταλλο σοσιαλιστές να γυρέουν να μορφώσουν, να φωτίσουν και να κινήσουν τα πλήθη του λαού με μιὰ γλώσσα που τούτα δεν τή νιώθουν. Ὅυτοπιστικές ταχτικές που έχουν κ' οι δυο τὴν ἀφορμή τους στη σφαλερή ἐκτίμηση της πραγματικότητας, στο μὴ κατανόημα πως σοσιαλιστική και δημοτικιστική ἴδεια είναι σφιχτά ἐνω-

μένες απ' τὴ φύση τους. Κ' οι δυο πηγάζουν από ανάγκες του λαού και τείνουν στο ὕλικο και ἠθικό ἀνύψωμά του. Ὁ λαός είναι ἀδύνατος να μορφωθῆ δίχως τόργανο μιὰς γλώσσας που πηγάζει απ' τὴν ψυχή του κι ἀπό τις ανάγκες του, ἡ λαϊκή γλώσσα είναι ἀδύνατος να ἀνυψωθῆ σ' ἐπίσημο ὄργανο δίχως πραγματική λαϊκή κυριαρχία. Ὅσοι απ' τους δημοτικιστές έχουν λόγο να αντιπαθῶν τὴν τελευταία είναι φυσικό κ' ἐπόμενο να τραβηχτῶν απ' τὸν αγώνα. Οἱ σοσιαλιστές όμως, που μόνη τους προσπάθεια και τέλος είναι τὸ ἀνύψωμα του λαού κ' ἡ ἀναγνώριση των δικαιωμάτων του, είναι ὑποχρεωμένοι απ' τὴν ἀνάγκη των πραγμάτων ναγκαλιόσουν τὴ λαϊκή γλώσσα. Ἄλλιως ὁ αγώνας τους είναι μισός και σχεδὸν μάταιος. Ὁ ἐλληνικός σοσιαλισμός θά τριγυρνάη στην οὐτοπία ὅσο δε γίνεται ἐδαφικός και θετικός κοινωνικός αγώνας. Σὰν τέτιος χρειάζεται ἀναγκαστικά μιὰ γλώσσα ζωντανή για ὄργανο φωτισμού του εργάτη και τέτια γλώσσα είναι μόνο ἡ λαϊκή, ἡ δημοτική, ἔπως τὴ λέμε. Τὰ κλονίσματα κ' οἱ δισταγμοὶ των ἀθηναίων σοσιαλιστῶν είναι φυσικά: οἱ κλίσεις τους στην καθάρουσα κ' οἱ φόβοι τους απ' τὴν τάχα πρόληψη του λαού για τὴ δημοτική είναι ἀπομεινάρια αστικής ψυχολογίας που ποῖς λιγότερο ποῖς περισσότερο μάς είναι ἀδύνατος να τὰ νικήσουμε μεμιάς. Ἡ ἀνάγκη των πραγμάτων θά μάς φέρη στο σωστό τὸ δρόμο.

Ἡ ἐπιμονὴ των σοσιαλιστῶν στην καθάρουσα ψυχραίνει, βρέβαι κ' τους δημοτικιστές ἐκείνους, που βρεθηκαν πρόθυμοι πρώτα με τὸ κάλεσμα του συγγραφέα του «Κοινωνικού μας ζητήματος» κ' ἐπειτα με τὸ ξέσπασμα του εργατικού κινήματος να βοηθήσουν τον κοινωνικό αγώνα. Ὅμως τὸ ψυχράμα και τὸ τραβηγμα στην ἀκρὴ απ' τὸν αγώνα δεν είναι ἐκείνο που επιβάνεται σε ἀνθρώπους με ζωντανὰ ψυχόρμητα. Τὰ πράματα φωνάζουν κι ἀπειτῶν κάτι ἄλλο. Ἐκείνοι οἱ δημοτικιστές, που απ' τὸ κοινωνικό τους αἰσθημα σέρονται προς τὸν εργάτη και τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις γενικά, ἀφείλουν να φέρουν τὴν ἐπιδοθητική μόνο στάση που πήραν ως τὴν ὥρα ἀντίκρυ στο κίνημα και να κατέβουν πρώτοι αὐτοὶ στις τάξεις των ἐπαναστατῶν και να κλάβουν τὴν ὀδηγία του αγώνα. Μά' τούτο βέβαια δε μπορεί να γένη μόνο με ποιήματα και δράματα, με χειρισματα ρητορικά ἢ συμβολικά του εργάτη. Χρειάζεται κάποιο πλησίασμα σ' αὐτόν πιο ἄμεσο, γνωριμιὰ στενότερη μαζί του, μελέτημα

της θέσης του, των ἀναγκῶν του, πνευματικῶν και ὕλικῶν, και μαζί μ' αὐτὰ ἕνα ἐνδιαφέρον μεγαλύτερο και γνώση πιο βεβαιά των κοινωνικῶν ζητημάτων που σχετίζονται με τὸ λαϊκό ἀγώνα. Αὐτὸ είναι που ζήτησε ἀπὸ μάς τους δημοτικιστές ὁ συγγραφέας του «Κοινωνικού μας ζητήματος», ἀναγνωρίζοντάς μας ως τὸ γρότερον και πιο προοδευμένο παράγοντα για τὴν κοινωνική ἀναμόρφωση του ἔθνους μας και μ' αὐτὸ θά πληρωθῆ ἡ ἀποστολή και θά ἐκτιμηθῆ κ' ἡ πολιτιστική ἀξία της δημοτικιστικής ἴδειας, ἂν τόντις είναι τέτια.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΤΡΟΦΕΣ

(Jean Moréas)

*Ποτὲ μὴν πῆς : εἶναι ἡ ζωὴ χαρὰ και γιορτασμός,
Ἔτσι μιλάει μὴν ἄσοφῃ ψυχῇ και τιποτένια.
Μ' ἀκόμα πιότερο μὴν πῆς : ἀτέλειωτος καιμῶς,
Γιατὶ θενάσαι ὁ ἀπολμος που δε βασιτῆ τὴν ἔννοια.*

*Γέλα καθὼς τὴν ἄνοιξη παλεύουν τὰ κιαριά
Και σὰν τῶν ἄνθεων στέναξε και σὰν τὸ κύμα μοῖρου,
Κάθε χαρὰ δοκίμασε και κάθε σφουρά
Κ' ὅστερα πῆς : εἶναι πολὺ κ' ἴσκιος ἐπὸς*

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΛΑΕΚΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ

Ἄνοιχτα Μυστικά

Ἀπὸ τὸν Πρόλογο του κ. Ζητουσιάνη μαθαίνουμε πως ἀργὰ ἀρχισε να στυχοργεῖ ὁ κ. Φωτιάδης. Ἔτσι ἀρχισαν πολλοί, κι ἀπὸ τους δικούς μας ξέρω τὸ Ζαλοκώστα και τὸν Ἀφεντούλη. Τὰ γνωστότερα της ἱστορίας παραδείγματα είναι τοῦ Δάντε και τοῦ Λαφονταίνου. Ὁ πρῶτος τὸ λέει κιόλας

In mezzo nel cammin della mia vita

που τὸ μιμήθηκε ὁ Ζαλοκώστης:

Τοῦ βίον καίτοι υπερβῶς τὴν μέσην ἡλικίαν

Μά' ἂν και πρόβαλε ἀργὰ στο κοινό, ὁ Φωτιάδης ἔταν πάντα ποιητής. Ὅποιος ἔχει τὴν καλή τύχη νὰν τὸν γνωρίσει, βλέπει ἀμέσως τὴν καλή του και καλλιτεχνική καρδιά, γιομάτη ἐνθουσιασμό προς ὅ,τι καλό, τίμιο, γενναῖο, μεγάλο, ἀληθινό.

ἀκόμα κ' ἐκείνος ὁ κοντακινός και κοντολακίμης, με τὸ μακρὸ παλτό στις πλάτες του κι ἀς σάη ὄξω γαῖδαρος με τὸ μαγιότικο ἤλιο. Ἡ γραβῆτα του είναι βρώμικη και ξεφτισμένη και τὸ καπέλο, που μιὰ φορὰ ἦσαν σταχτί, τὸ φορεῖ κατακτανῶνα ἀνάποδα, μά' σ' ὄλ' αὐτὰ τὸν συμμορῶνει ἡ Κούλα στο φτερό, φτάνει να τὸν λάβη μοναχὰ στα χέρια της. Ἐκείνα που δεν κίρουνουν συμμόρφωση είναι τὰ μάτια του που ἀλλοθροίζου και τὰ κνια του που δεν είναι ὀλόσκ, ὅπως ἔλων των ἀνθρώπων. Ἀλλὰ κι αὐτὰ είναι ψευτοδουλιές για τέτιες ὥρες, που ὁ καθρέφτης του ἐφῆδρου ἀρχισε να δείχνη και στην Κούλια ὅ,τι τρώμαξ ἀλλοτες και τὴ Μαριώ. Ρίχνει τὸ μάτι στη Μαριώ, στη Φρόσω και τρωμάζει κι αὐτὴ, βλέπει τὴν κοιμισμένη κούλια να φοβερίζη να σωριαστῆ ἀποπάνω της κάθε στιγμή, σε κάθε δυνατὴ πνοὴ τῶν ἄνθεων κ' ἡ ψυχὴ της τρέμει. Ἡ μοναχὴ της σκέψη είναι πως να γλυτώση ἀπὸ κει μέσα, πως να βρεθῆ μακριὰ πριν ἔρθ' ἡ ὥρα αὐτῆ. Βιάζει ὁ καιρός, δεν είναι να χάνη οὔτε στιγμή.

Κι ὁ δάσκαλος με τὸ μακρὸ παλτό ζουρλάθηκε. Μόλις σκολάση τὰ παιδιὰ κ' ἔνατος, ἴσα στο βελούχι. Δεν ξεκολλάει τὰ μάτια ἀπὸ τὴν κούλια. Ἡ Κούλια θροιάστηκε και πάλι στο μπαλκόνι της.

Ἦστερ' ἀπὸ δυο και πλέον χρόνων πάψη, ἐπαναλάβηκε μ' ὀρμη καίνουρία τὴν παλιά ζωὴ της. Ἡ ἄνοιξη που χύνονταν στην ἀκροποταμιά με τάνθη, με τους ἴσκιους και τὸν κούκο, σὰ να βγαινε ὄλη, σὰ να χύνονταν απ' τὴν καρδιά της Κούλας. Τὴν ἔνωσε αὐτὴ τὴν καρδιά ξανακνωμένη μες τὰ στήθια της. Στιγμές, σὰ να νῶνιχαν τὰ μάτια της, ἔβλεπε πως ἡ ἀνηλιὰ που φέγγει μέσα κει μοιάζει περισσότερο μ' ἡλιόγερα, είναι πιότερο ὄψιμο γέλασμα χυνοποριάτικο παρὰ ἀπριλιάτικη λαμπράδα, ὡστόσο δεν ἔθελε να τὸ πιστεῦη στα σωστά, της ἀρεξε να πλεὴ γλυκὰ στη χίμαιρά της και πάσχισε να κρατήσει ὅσο μπορεί περισσότερο τὴν ἀνοιξιάτικη λαχτάρα με τὰ τριαντάφυλλα στὸν κήπο της, με τὰ γαρύφαλα και τὰ ζαμπάνια στο μπαλκόνι της.

Ἔδνε μ' αὐτὰ κάθε πρωὶ ἕνα ὀλόδροσο μπουκέτο και τὸττελνε στὸν Τυλιγάδα με τὴν Παναγιούλα. Κ' ἐπειτα τὸ καμάρωνε που τὸβλεπε να ξεχωρίζη μέσα στ' ἄλλα μυρωδικὰ, που στολίζαν τὰ τραπέζια του βελουχιού. Περιμένε τὸ δάσκαλο.

Κι ὁ δάσκαλος δε χόρταινε να τὸ μυρίζη. Κ' ἡ Κούλια απ' τὸ παραθυρο δε μπορούσε να μὴ λάβη μέρος κι αὐτὴ στα γέλια, που ἔβαζαν οἱ συνάδερφοί του γύρω του. Ἡ μύτη του δασκάλου βέφονταν κί-

τρινη απ' τὰ ζαμπάνια. Μά' ἡ καρδιά του ἦταν ἀνεξίκακη, σὰν ὄλων των δισκάλων. Τὰ γέλια δεν τὸν πείραζαν οὔτε τὰ πρόσχε. Πρόσχε μοναχὰ τὴν ὥρα που να μὴν κοιτῆ κανένας, για να βγάλη ἕνα γαρύφαλο ἢ ἕνα ρόδο απ' τὸ μπουκέτο και να τὸ βάλη στην κομπότρουκά του. «Ψυχὴ μου νέος!» δε βρασιούνταν να μὴ στοχαστῆ πολλὲς φορὲς ἡ Κούλια και να μελαγχολήση μιὰ στιγμή μπροστά σταστεῖο θέαμα. Μά' πάλι, ὅταν ἐκείνος, φυλάγοντας τὴ στιγμή ξανά που δεν τὸν ἔβλεπε κανένας, ἔφερε πεταχτὰ τὸ λούλουδο στα χέρια του, οἰχνονας σύνωρα κλεψτῆ ματιὰ στην κούλια, ἡ θλίψη στην καρδιά της Κούλας σκορπίζονταν, κάθε ἄλλο αἰσθημα εἶθνε μπροστά στη συγκίνηση ἀπὸ τὴ θερμὴ ἀφοσίωση τῶν ἀγαπημένων.

Ἔτσι πέρασε ἡ ἀνοιξη στα παράθυρα της κούλιας και στο βελούχι ἀντίκρυ της. Ἀχνη και ξέθωρη μπροστά στην παλιά δόξα μιὰ φορὰ, μά' ὡς τόσο ἀπ' τὸλόττελα καλὸς κι αὐτέρας, ἔλεγε ὁ Φωτιάδης Τυλιγάδας τσεπάνοντας τις δεκάρες των δισκάλων, ἀπ' τὸλόττελα καλὸς κι ὁ δάσκαλος, στοχαζονταν ἀπ' τὸ μπαλκόνι της κ' ἡ Κούλια. Μοναχὰ με τὴ τρόπο θά δοθῆ τὸ τέλος, να φύγη, να γλυτώση ἀπὸ τὴν κούλια τῶν ἀκροπόταμου. Τὴ γί-